

Soạn bài Đất nước của Nguyễn Khoa Điềm - Ngữ văn lớp 12

Câu 1. Đoạn thơ trình bày sự cảm nhận và lí giải của tác giả về đất nước. Hãy chia bố cục, gọi tên nội dung trữ tình của từng phần, tìm hiểu trình tự triển khai mạch suy nghĩ và cảm xúc của tác giả trong đoạn văn trên.

Trả lời:

- Bố cục và nội dung trữ tình mỗi đoạn:
- + Phần đầu: Từ đầu đến “*làm nên đất nước muôn đời*” cảm nhận của tác giả về đất nước.
- + Phần sau: Phần còn lại: *Đất nước của nhân dân, đất nước của ca dao huyền thoại*.
- Mạch cảm xúc theo trình tự: từ cảm nhận đến triết luận.

Câu 2. Cảm nhận của nhà thơ về đất nước trong phần đầu đoạn trích dựa trên những phương diện nào? Cảm nhận đó có gì khác so với các bài thơ cùng viết về đề tài này?

Trả lời:

- Các phương diện cảm nhận của tác giả về đất nước:
- + Từ phương diện địa lí: hòn núi bạc, nước biển khơi
- + Từ phương diện lịch sử: Lạc Long Quân và Âu Cơ đẻ ra đồng bào ta trong bọc trứng
- + Từ phương diện đời thường: miếng trâu, cái kèo, cái cột, hạt gạo, một nắng hai sương, giã, dần, sàng...
- + Đặc biệt là phương diện văn hoá - phong tục
- So với các tác giả khác cùng viết về đất nước, đây là sự cảm nhận sâu sắc và toàn diện hơn.

Câu 3. Trong phần sau của đoạn trích (từ “*Những người vợ nhớ chồng...*” đến hết) tác giả đã làm nổi bật tư tưởng “*Đất nước của nhân dân*”. Tư tưởng ấy đã đưa đến những phát hiện sâu và mới của tác giả về địa lí, lịch sử, văn hoá của đất nước ta như thế nào? Tư tưởng ấy nổi bật trong đoạn thơ này và trong nhiều bài thơ thời chống Mỹ. Vì sao?

Trả lời:

- Phát hiện sâu sắc của tác giả trong đoạn thơ từ: “*Những người vợ nhớ chồng...*” đến hết thể hiện ở các khía cạnh sau:

Soạn bài Đất nước của Nguyễn Khoa Điềm - Ngữ văn lớp 12

+ Những biểu hiện của đất nước được khai thác từ chiều sâu văn hoá của dân tộc cũng như từ những sinh hoạt đời thường rất đời bình dị của nhân dân. Đó là sự cảm nhận, chiêm nghiệm, quan sát rất sâu sắc và tinh tế của tác giả.

+ Những suy ngẫm, chiêm nghiệm không dừng lại ở ghi chép đơn thuần mà nâng lên triết luận, tư tưởng: "Đất nước của nhân dân".

- Những phát hiện này mới mẻ và nổi bật trong thơ chống Mỹ vì:

+ Trước đó, các nhà thơ thường chỉ nói tới đất nước trên phương diện địa lí. Một số bài thơ khai thác chiều sâu của lịch sử và văn hoá truyền thống, nhưng chưa có ai nói tới những người dân vô danh.

+ Thời kì chống Mỹ, nhân dân Việt Nam, nhất là nhân dân miền Nam ở vùng địch tạm chiếm được nghe nhiều về tình yêu đất nước, nhưng nhân dân ta rất tâm đắc với những dòng thơ này bởi chất bình dân, cũng như những phát hiện về văn hoá dân gian trong quan niệm về đất nước của Nguyễn Khoa Điềm.

Câu 4. *Hãy nêu những ví dụ cụ thể và nhận xét về cách sử dụng chất liệu văn hoá dân gian của tác giả (tục ngữ, ca dao, truyền thuyết, phong tục...). Từ đó tìm hiểu những đóng góp riêng của tác giả về nghệ thuật diễn đạt. Vì sao nói, chất liệu văn hoá dân gian trong đoạn thơ này gây ấn tượng vừa quen thuộc vừa mới lạ?*

Trả lời:

a. Cách sử dụng chất liệu văn hoá dân gian:

Tác giả sử dụng chất liệu văn hoá dân gian rất phong phú, khiến đoạn thơ có sức sống, sức hấp dẫn đặc biệt. Nhiều bài ca dao, truyện tích, truyền thuyết, phong tục được huy động. Ví dụ:

- Những người vợ nhớ chồng còn góp cho đất nước những núi Vọng phu (Truyện Sự tích núi Vọng Phu).

- Cặp vợ chồng yêu nhau góp nên hòn Trống Mái (Sự tích hòn Trống Mái).

- Gót ngựa của Thánh Gióng đi qua còn trăm ao đầm để lại (Truyện Thánh Gióng)

- Tương tự, có các sự tích Hùng Vương, núi Bút, non Nghiên, vịnh Hạ Long...

b. Đóng góp của tác giả đã đưa vào thơ Việt Nam chất liệu văn hoá phong tục, tạo ra một cách nhìn mới về đất nước.

Soạn bài Đất nước của Nguyễn Khoa Điềm - Ngữ văn lớp 12

c. Chất liệu văn hoá dân gian trong đoạn thơ này gây ấn tượng vừa quen thuộc, vừa mới lạ:

- Quen thuộc vì những hình ảnh, chi tiết trong văn hoá phong tục dân gian rất gần gũi với con người Việt Nam.
- Mới lạ vì trong thơ nói riêng và trong văn học nói chung chưa có ai nói về đất nước bằng cách khai thác chất liệu văn hoá dân gian này.